

”Samhället sviker unga med självmordstankar”

Barn och unga med svåra psykiska och sociala problem hamnar ofta i välfärdens organisatoriska mellanrum. Ibland blir självmord den fruktansvärda konsekvensen när samhällets insatser brister. Vi har tre förslag för att förbättra vården för de mest utsatta barnen, skriver företrädare för Inspektionen för vård och omsorg, IVO.

17 maj, 2018

[Läs mer om Debatt om psykiatriska vården](#)

Gunilla Hult Backlund, Ewa Sunneborn och Sabina Wikgren Orstam från Inspektionen för vård och omsorg. Foto: Sofia Runarsdotter

DEBATT | PSYKISK OHÄLSA

Varje år tar drygt 120 barn och unga sitt liv i Sverige*. IVO har kartlagt de kontakter med vården och omsorgen som skett i några av dessa tragiska fall. Vi har följt insatserna för barnen från tidigare kontakter med samhället till

att de tagit sitt liv. Och vi kan se stora brister genom hela vård- och omsorgskedjan.

Trots att kontakterna med samhället varit omfattande har ingen kunnat ta ett helhetsansvar. Vartefter barnets behov har förändrats har nya placeringar och kontakter skett: jour- och familjehem, behandlingshem, institutioner för tvångsvård och kontakter med psykiatri. Nya insatser har genomförts, utan att tidigare information och lärdomar har följt med. De insatser som skett och behandlingar som påbörjats följs alltför sällan upp.

Brister i samverkan mellan socialtjänsten och barn- och ungdomspsykiatri, bup, är mer regel än undantag. Tidiga och samordnade insatser hade troligen kunnat ändra förloppet för många av barnen.

När samhället så småningom tvingas ta till så långtgående åtgärder som tvångsvård, saknas tillräcklig kompetens där barnet placeras. Så när exempelvis anställda slår larm om att en ung person förbereder ett självmordsförsök finns ingen psykiatrisk hjälp att få på plats.

Personalen gör ofta ett gott arbete inom sitt område, men ingen – från tidiga insatser till slutet tvångsvård – förfogar över hela den specialistkompetens som behövs för att hjälpa barnet. Varje verksamhet löser sin egen specifika uppgift, men det saknas ett helhetsgrepp för att lösa barnets situation.

IVO kan också se brister i barnperspektivet och barnets och de ungas rätt till delaktighet i den egna vården. Barnets egen upplevelse och vilja dokumenteras vid vissa kontakter med vård eller socialtjänst, men följer inte alltid med genom vård- och omsorgskedjan när andra instanser tar över.

De barn och unga vars kontakter med vård och omsorg som IVO har kartlagt tillhör de allra mest utsatta i samhället. De har ofta flera svåra diagnoser och tillsammans med sociala problem blir hela situationen runt barnet mycket komplex. Att skilja ett barn från sina föräldrar och närstående är mycket allvarligt. Det ska bara ske om det saknas förutsättningar för tillräckligt stöd och omvårdnad. Det är djupt tragiskt att sedan samhället brister i att inta rollen att vara den fasta punkten och se till att rätt insatser görs för varje enskilt barn.

IVO har tre förslag på insatser som kan förbättra samhällets stöd till och vård av de mest utsatta barnen.

- **Gör barnet delaktigt.** Lyssna på och dokumentera barnets berättelse om behov och önskemål. Upprätta en gemensam handlingsplan. Planeringen behöver göras gemensamt, över huvudmannagränser och med barnet delaktigt.

- **Inför en nationellt samordnad vård** för de mest utsatta barnen i form av särskilda boenden med specialistkompetens utifrån barnens behov.
- **Inför gemensamma mobila specialistteam** mellan socialtjänsten (kommun) och bup (landsting) över hela landet, som kan komma alla behövande barn till godo, oavsett var de är placerade. Barnen ska inte behöva flytta på sig. Vården ska komma till barnen.

IVO kommer under de närmaste åren att granska vården och omsorgen av barn med psykisk ohälsa mer systematiskt i vår tillsyn. Vi gör det ur ett barnperspektiv och granskar vård- och omsorgskedjan – oberoende av huvudman eller vårdnivå. Det viktiga är resultatet för barnen.

De brister som IVO ser i vår granskning bekräftas av ett flertal rapporter från kommuner, landsting, universitet och andra myndigheter. Precis som Olivia Wigzell beskriver [i sin artikel den 15 maj](#) är viktigt med ett utökat förebyggande arbete och tidiga och samordnade insatser för att möta den ökande psykiska ohälsan hos barn och unga. Men utöver det behövs särskilda satsningar för de allra mest utsatta barnen.

När vi har en gemensam problembild har vi också ett gemensamt ansvar att agera för att förbättra situationen för de mest utsatta barnen. Varje självmord som begås av ett barn eller en ung person är ett djupt misslyckande för samhället.

Gunilla Hult Backlund

generaldirektör, IVO

Ewa Sunneborn

avdelningschef, IVO

Sabina Wikgren Orstam

avdelningschef, IVO

*0–24 år, genomsnitt 2010–2016. Socialstyrelsens register.